

Найбільша розкіш у світі - розкіш приємного спілкування

Антуан де Сент-Екзюпері

**Тема: Спілкування.
Мова і мовлення.**

Мета:

- докладно ознайомити студентів з поняттям спілкування, вказати його роль, охарактеризувати мовне спілкування; дати характеристику функціям, різновидам, основним принципам спілкування, мови та мовлення.

ПЛАН

1. **Поняття про спілкування.**
2. **Функції, різновиди та засоби спілкування.**
3. **Поняття про мову та її функції.**
4. **Поняття про мовлення. Різновиди мовлення.**

Ключові поняття теми

- спілкування, вербальне спілкування, невербальне спілкування, комунікативна функція спілкування, перцептивна функція спілкування, рефлексія, інтерпретація, стереотипізація, міжособистісне спілкування, особистісно-групове спілкування, міжгрупове спілкування, безпосереднє спілкування, опосередковане спілкування, довготривале спілкування, короткочасне спілкування, офіційне спілкування, неофіційне спілкування, завершене спілкування, незавершене спілкування; мова, знак, словниковий склад, граматична будова, сигніфікативна функція мови, функція вираження змісту предмета інформації, мовлення, письмове мовлення, усне мовлення, внутрішнє мовлення.

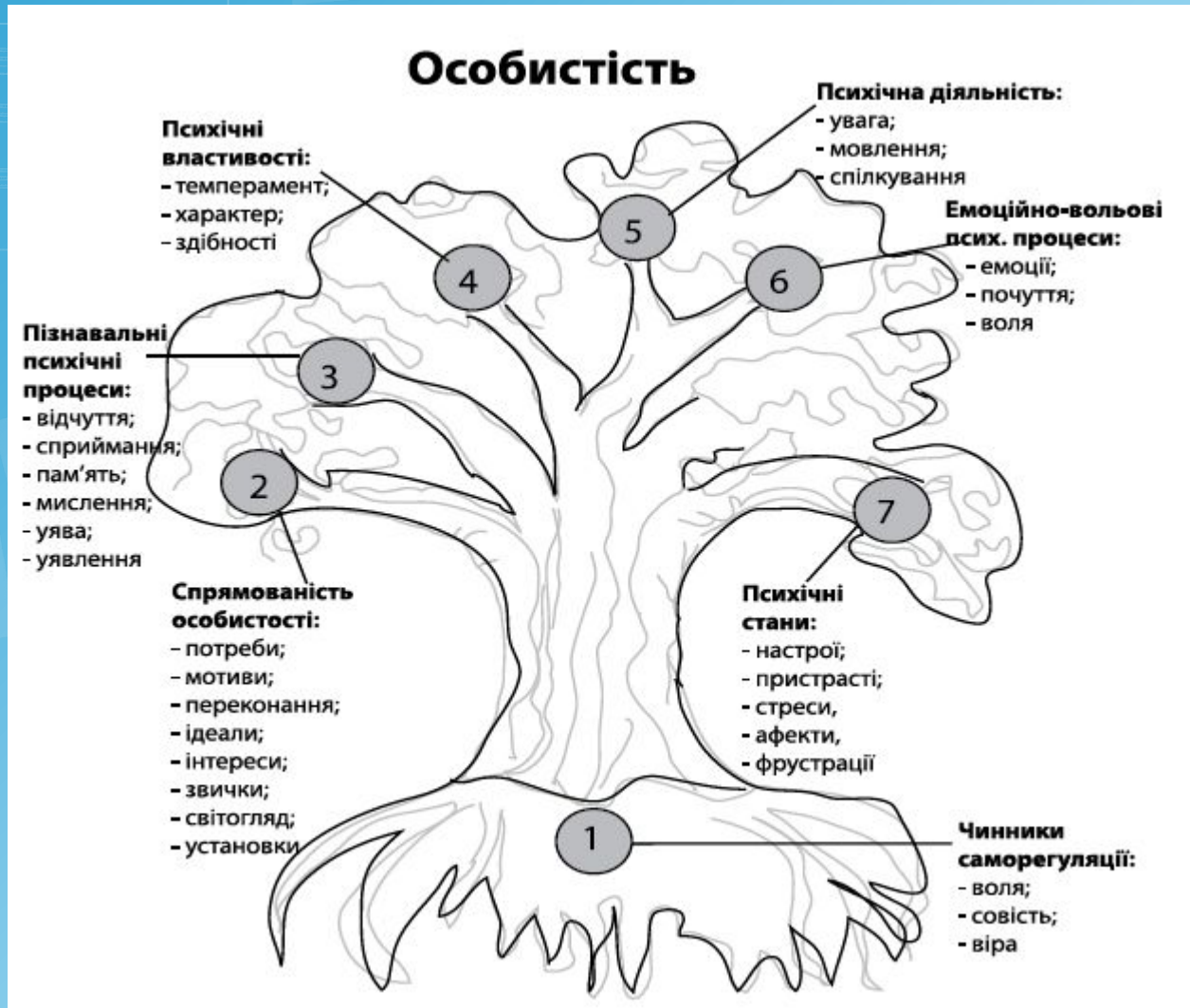
1. Поняття про спілкування.

- **Спілкування** - є однією із форм соціальної взаємодії людей, зумовленою потребами їх спільної діяльності (гри, навчання, праці). Поза спілкування неможливо існування людського суспільства. Якщо в діяльності реалізується суб'єкт-об'єктні відносини, то у спілкуванні - суб'єкт-суб'єктні, тобто спілкування - це завжди взаємодія людей.
- Спілкування - необхідна умова формування особистості, тому що тільки в процесі спілкування людина засвоює суспільно - історичний досвід, специфічно - людські форми поведінки і діяльності.

Спілкування виступає:

1. як соціально - орієнтований процес, у якому реалізується суспільні відносини, формується світогляд, засвоюються духовні цінності;
2. як предметно - орієнтований процес, що обслуговує колективну працю;
3. як особистісно - орієнтоване спілкування (ділове і товариське).

Структура особистості

Психологи розглядають спілкування:

- як спосіб виявлення людської сутності (свої враження, своє ставлення, своя біографія);
- як фактор становлення людини, розвиток її свідомості (гра, навчання, праця);
- як необхідна умова існування спільності людей (дослідження у вежі) і органічна потреба людини (дослідження із студентами в сурдобарокамері);
- як джерело інформації (новини, повідомлення);
- як молитва, зв'язок з Богом (приклад: гетьман Калнишевський);
- як джерело активності людини (театр, музей, виставка, прогулянка).

Спілкування — це, по-перше, складний, багатоплановий процес встановлення і розвитку контактів між людьми, що виникає на основі потреб і спільної діяльності та включає в себе обмін інформацією, сприймання та розуміння іншого; по-друге, це взаємодія суб'єктів через знакові засоби, викликана потребами спільної діяльності та спрямована на значимі зміни стану, поведінки партнера тощо.

2. Функції спілкування

- a) **Комунікативна функція спілкування**
- b) **Інтерактивна функція спілкування**
- c) **Перцептивна функція спілкування**

Комунікативна функція

- **Комунікативна функція** - це різні форми та засоби обміну та передавання інформації, завдяки яким стає можливим збагачення досвіду, нагромадження знань, опанування діяльності, взаєморозуміння між людьми.
- Модель комунікативного процесу:
  - Хто передає повідомлення - комунікатор.
  - Що передається - повідомлення, інформація.
  - Як здійснюється передача - канал.
  - Кому спрямовується повідомлення - конкретна особистість, група людей, аудиторія
- З яким результатом передається - ефективність повідомлення.

Інтерактивна функція спілкування

- **Інтерактивна функція спілкування** передбачає контакти між людьми, які не обмежуються лише потребами передавання інформації. Спілкування завжди передбачає певний вплив на інших людей, зміну їх поведінки, діяльності. У цьому випадку виявляється інтерактивна функція спілкування - функція впливу на інших людей (поради, інструкції, вимоги, накази).

Перцептивна функція спілкування

- ▣ **Перцептивна функція спілкування** - полягає в тому, що інформація, яку отримують співрозмовники дає можливість пізнавати одне одного, проникнути у внутрішній світ, зрозуміти мотиви поведінки, звички, характер, світогляд.

- Шлях пізнання людини людиною у процесі спілкування є складним актом. Адекватний психологічний портрет суб'єкта спілкування формується залежно від багатьох суб'єктивних та об'єктивних чинників і включає в себе дію чотирьох важливих механізмів сприйняття людини людиною:
ідентифікація, емпатія, рефлексія (інтерпретація), стереотипізація.

- **Ідентифікація** - спосіб розуміння іншої людини через усвідомлюване або неусвідомлюване уподібнення суб'єкту, який пізнає (наприклад, люди різних національностей: кожен ідентифікує себе в тому середовищі, якому він знаходиться).
- **Емпатія** – здатність відчувати внутрішній стан співрозмовника (співчувати, співпереживати, співрадіти).

▣ **Рефлексія (інтерпретація)** - поглиблює сприймання іншої людини, оскільки дає уявлення про ставлення до себе як до суб'єкта сприймання (наприклад, вплив гороскопу; приписування собі симптомів хвороби).

- **Стереотипізація** - це класифікація форм поведінки через співвіднесення
- із зразками, що відповідають соціальним стереотипам.
- **Стереотип** - це наперед сформований за конкретних соціальних умов образ людини, яким користуються мов штампом.

Різновиди спілкування.

Залежно від контингенту учасників можна виокремити:

- ▣ ***Міжособистісне спілкування***
- ▣ ***Особистісно-групове***
- ▣ ***Міжгрупове спілкування***

За включенністю розрізняють:

- Безпосереднє спілкування*
- Опосередковане спілкування*

За тривалістю:

- Довготривале спілкування**
- Короткочасне спілкування**

За довершеністю розрізняють:

- Завершене спілкування**
- Незавершене спілкування**

Засоби спілкування

- **Вербальними засобами спілкування** є мова - головна і найбільш досконала форма людського спілкування.
- **Невербальна комунікація** - це особлива "мова почуттів". Відомо, наприклад, що мовчання іноді буває красномовнішим, ніж слова.
- **Невербальні засоби спілкування:**
  - жести, міміка, пантоміміка, обмін дарунками, очі, погляди;
  - паралінгвістичні засоби - система вокалізації: тон, тембр, інтонація, гучність
  - візуальне спілкування - вираз очей;
  - система пауз, плач, сміх;
  - обмін предметами (квіти, подарунки).
    - ("Квіти часто нам говорять тричі більше, ніж слова" В. Симоненко)

Поняття про мову та її функції.

Мова - суто людський засіб спілкування в духовному і практичному житті людини і являє собою систему знаків для передавання, приймання і використання інформації.

Слово - як одиниця мови має два аспекти - зовнішній, звуковий (фонетичний) і внутрішній, змістовий (семантичний). Єдність цих двох аспектів (але не тотожність) утворює слово.

Словниковий **склад** - це сукупність слів кожної окремої мови.

Граматична будова мови - функція, зумовлена потребами спілкування розвитком вираження змісту предмета в формі інформаційних структур.

Засвоєння мовлення у дітей проходить з етапи:

- 1) **домовий період** (від 2 до 5 місяців) - гуління (а-а-а), лепет (утворення складів ба-ба-ба, ма-ма-ма). У цей період мовлення дитини називають егоцентричним. Згідно теорії Жана Піаже воно переходить у звукове мовлення.
- 2) **первинного засвоєння мови** - (11 місяців - 1.5 року) фонетика мови, окремі слова, окремі речення. Як що в цьому віці дитина не чує рідної мови, вона ніколи повноцінно не засвоїть граматики.
- 3) **1,5-3 років** - сензитивний період розвитку мовлення. Якщо в цьому віці дитина не буде в середовищі людей, - ніколи не буде розмовляти повноцінно (приклад дітей у “вежі”).

Фізіологічний механізм мовної діяльності

Як подразник слово має три форми вираження: слово почуте, слово побачене, слово вимовлене.

- **У слуханні** - слуховий аналізатор і відповідні мозкові структури, що забезпечують розуміння, слухові образи;
- у розмові - мовний аналізатор - органи мовлення - язик, губи, голосові зв'язки і т.д.
- **при читанні і письмі** - зоровий і руховий аналізатори.

Афазії- розлад мовлення

Академік Лурія О.Р. класифікував афазії і виділив:

- динамічну афазію - порушення здатності говорити реченнями;
- еферентну моторну афазію - хворі можуть вимовити окремі звуки, але не можуть об'єднати їх у слова чи речення;
- аферентну моторну афазію - порушення виразності мови;
- семантична *афазія* - порушення логіко-граматичних відношень;
- сенсорна афазія - порушення зв'язку між звуковим складом і значенням слова;
- афонія - нездатність голосно говорити;
- аграфія - порушення письма (виявляється у певній втраті здатності писати або грубому перекрученні слів).

Різновиди мовлення.

1. **За ступенем складності психофізіологічних механізмів :** хорове мовлення, ехолалічне мовлення (повторення), комунікативне мовлення.
2. **За роллю планування:** активне (заплановане), реактивне (як реакція на почуте).
3. **За ступенем довільності:** мимовільне, довільне.
4. **За ознакою:** екстеріоризоване чи інтеріоризоване, і внутрішнє.

Основні різновид мовлення

- I. Діалогічне мовлення**
- II. Монологічне мовлення**
- III. Письмове мовлення**
- IV. Внутрішнє мовлення**

Діалогічним називається мовлення між двома або кількома співрозмовниками, які міняються ролями: то один з них, то другий виконує роль мовця або слухача.

Монологічне мовлення - це таке мовлення, коли говорить одна особа, а решта слухає, сприймає її промову (доповідь, лекція, виступ на зборах, пояснення викладачем нового матеріалу).

Письмове мовлення - особливий різновид монологічного мовлення, що дає змогу спілкуватися за відсутності співрозмовника.

Внутрішнє мовлення виступає як засіб обмірковування, планування, засіб інтелектуальної діяльності, мрії, фантазії, уяви.

Дякую за увагу